

СЕКРЕТАРИЈАТУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
БЕОГРАД

Предмет: Извештај Комисије за одобрење теме докторске дисертације
мр Јелене Лепојевић

Научно-наставно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду изабрало нас је у Комисију за одобрење теме докторске дисертације коју је пријавила мр ЈЕЛЕНА ЛЕПОЈЕВИЋ, асистент Филозофског факултета у Нишу.

Тема гласи: *Супстантивизација као творбени процес и именице неименичких деκлинација у руском и српском језику.*

Пошто је прегледала поднету документацију, Комисија упућује Већу следећи

РЕФЕРАТ

1. О кандидату који тему предлаже. — Јелена Лепојевић је рођена у Прокупљу 8. октобра 1982. године, где је са одличним успехом завршила основну (1997) и средњу школу (2001). Групу за руски језик и књижевност, тадашњу студијску групу за славистику са балканистиком, уписала је 2001. године на Филозофском факултету у Нишу. Студије је завршила са просечном оценом 8,80. Постдипломске студије, смер за науку о језику, уписала је на Филолошком факултету у Београду школске 2005/2006. године. Испите је положила с просечном оценом 9,20, а магистарски рад под насловом *Двотематске творенице у руском језику и њихови српски еквиваленти* одбранила је 9. марта 2010. године (научни руководицац: проф. др Радмило Маројевић, чланови комисије: проф. др Драгољуб Величковић и проф. др Божо Ћорић).

У току студија радила је као симултани преводилац у компанији „Филип Морис“ и за потребе наведене компаније превела је више стручних приручника. По завршетку основних студија радила је, као професор руског језика на замени, у Првој нишкој гимназији „Стеван Сремац“. Од 1. октобра 2007. године запослена је на Филозофском факултету у Нишу, где на Департману за руски језик и књижевност у својству сарадника изводи часове вежби из творбе, морфологије, конфронтационе лингвистике, стилистике и методике.

Интересовање кандидата за област творбе речи, која представља значајан део структуре пријављене дисертације, може се видети најпре у магистарском раду *Двотематске творенице у руском језику и њихови српски еквиваленти* (одбрањен 9. марта 2010. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду), а онда и у два објављена рада, такође конфронтативног карактера: *Специфичности творбе двокомпонентних глагола у руском и српском језику* (Радови Филозофског факул-

тета, број 13, књига 1, Пале, 2012, 587–600) и *Творба основних бројева у руском и српском језику* (Philologia Mediana, Филозофски факултет, број 4, Ниш, 2012, 203–212). Из области су творбе и морфологије руског језика у поређењу са српским и радови који су припљени за штампу: *Суфиксација сложеница и других двотематских речи* (Филолог, Бања Лука), *Проблеми превода двотематских твореница* (Речи, Београд) и *Испитивање принципа економије у језику на примерима супстантивата* (Радови Филозофског факултета, Пале).

Као што се из наведене биографије и библиографије види, Ј. Лепојевић је већ од студентских дана била усмерена на област дериватологије и морфологије. Из шире дериватолошке проблематике су њен магистарски рад и прва два објављена рада, као и два у припреми за штампу. Пети рад већ наговештава њено интензивно бављење темом коју је пријавила за докторску дисертацију. Другим речима, кандидаткиња испуњава све услове да пријави тему докторске дисертације из области српско-руских језичких односа уопште и српско-руске дериватологије и морфологије посебно.

2. О теми коју кандидат предлаже. — Тема којом се кандидаткиња бави, осим неких појединачних питања, није обрађивана као тема и није обрађена као целина, и то не само на конфронтативном руско-српском плану. А да заслужије да буде монографски описана, што се види из предмета и задатака [види т. 2.1] и корпуса истраживања [види т. 2.2], више је него очигледно.

Као што је кандидаткиња у свом образложењу навела, централни *предмет* дисертације представља опис лексичко-граматичке групе речи настале супстантивизацијом придева и придевских речи — придева партиципског порекла, придевских заменица и редних бројева. Рад представља анализу деривационих, морфолошких, парадигматских, семантичких и функционално-стилских карактеристика супстантивата.

Појам и термин *супстантиват* кандидаткиња ће користити у значењу лексичке јединице која је настала процесом супстантивизације, речи чија је творбена база придевског порекла и које су у процесу превођења у класу именица претрпеле извесне промене морфолошких категорија.

2.1. Основни задаци рада могли би се формулисати у оквиру три плана истраживања.

Како проблем транспозиције (по другој терминологији: конверзије) придева у именице још увек није довољно истражен, први задатак рада би био да се у оквиру разматраног корпуса издвоје сви забележени случајеви супстантивизације и утврди степен заснованости ове појаве од морфолошких, синтаксичких и лексичких односа.

Други задатак кандидаткиња је формулисала на следећи начин: „да се у руском и српском језику испитају функционално-стилски и семантички односи ових речи кроз призму њихове граматичке структуре и припадности разговорној или књишкој лексици“.

Трећи задатак се састоји у утврђивању односа преводних еквивалената анализираних језичких јединица на руско-српском и српско-руском плану, затим проб-

леми превођења који из тога проистичу, као и у утврђивању заступљености супстантивизираних речи у руском и српском језику.

Да би се свестрано обрадила три наведена главна задатка, потребно је претходно осветлити и нека друга питања: прво, у општим цртама описати супстантивизацију у најважнијим граматикама (и монографијама из творбе речи) руског и српског језика, друго, размотрити однос супстантивата именичке промене према супстантиватима неименичких деклинација (придевске, заменичке, мешовите), треће, размотрити лексичку супстантивизацију (лексикализоване супстантивате) и контекстуалну супстантивизацију, четврто, диференцирати супстантивизацију називних (незаменичких) речи према супстантивизацији заменичких речи, пето, диференцирати супстантивизацију у оквиру властитих имена према супстантивизацији у оквиру апелатива, најзад, размотрити појаву синонимије супстантивата и полазних придевско-именичких синтагми.

2.2. *Грађу* при изради докторске дисертације чине, као основни корпус за конфронтативну анализу, руски књижевни текстови и њихови преводи на српски, као и књижевни текстови на српском језику и њихови руски превода: роман Ф. М. Достојевског *Подросток* и превод овог романа на српски језик (превели Милена и Радмило Маројевић), затим роман Б. Пастернака *Доктор Живаго* и његов превод на српски (превела Олга Влатковић), роман М. Булгакова *Мастер и Маргарита* и превод овог романа на српски (превела Злата Коцић), роман Л. Н. Толстоја *Воскресение* и српски превод (превео Виктор Димитријев), затим романи М. Црњанског *Сеобе* и *Друга књига сеоба* и њихов превод на руски језик (оба романа преведена су на руски језик под једним заједничким насловом *Переселение*, превод И. Дорбы) и *Роман о Лондону* истог аутора (превод Т. Вирты и Т. Поповой), романи Ива Андрића *На Дрини ћуприја* и превод овог романа на руски језик (превод Т. Вирты) и *Травничка хроника* (превод М. Волконског), роман Вука Драшковића *Руски конзул* и његов превод на руски (превод Иљи Числова).

Поред наведених прозних текстова, материјал за овај рад ексцерпиран је и из поезије великих руских и српских песника попут А. А. Блока, А. С. Пушкина, В. В. Мајаковског, *С. А. Јесењина*, *Ф. И. Тјучева*, затим *А. Шантића*, Б. Радичевића, Војислава Илића Млађег, В. Рајића, Ј. Дучића, Јована Јовановића Змаја, М. Јакшића, М. Ракића, С. Пандуровића, Светислава Стефановића.

У поглављу о стилским карактеристикама супстантивата материјал потиче и из *Устава Републике Србије*, односно *Руске Федерације*, затим интернет издања дневних новина *Метро* и *Аргументи и факти*, са интернет портала, као и из штампаних издања часописа и реклама на популарним телевизијским каналима.

Материјал из поглавља о фразеолошким еквивалентима преузет је из речника пословица, руски примери су највећим делом из Даљеве збирке, а примери на српском су забележени у Вуковој и другим збиркама пословица.

2.3. У раду ће се примењивати, у складу с одговарајућим посебним аспектима анализе, различити *методи*: метод синхроног описа, метод интерпретационе анализе, метод концептуалне анализе, метод конфронтативне анализе на творбено-семантичком и формално-граматичком плану, као и компаративно-историјски метод (нарочито кад буде било потребно расветлити етимологију појединих творбе-

них јединица). Централно место у другом делу дисертације заузима метод творбе-но-семантичке анализе са синхронијског аспекта, а у првом делу — комбинација различитих метода у складу с посебним аспектима истраживања.

2.4. У раду кандидаткиња полази, поред описа грађе са дериватолошког и морфолошког аспекта, и од три *хипотезе*: она жели да докаже 1) могућност примене већ дефинисаних класификација супстантивата у руском језику на материјал на српском језику, 2) неопходност редефинисања приступа супстантивизацији као типу творбе у српској дериватологији и 3) неопходност извесних модификација појединих аспеката у методолошком концепту (структури и садржају) речника српског језика и потребу за постојањем тематских речника.

2.5. *Очекиваних резултата* што се тиче, кандидаткиња у образложењу теме истиче да је, због велике генетске и структурне сродности између руског и српског језика, класификацију руских супстантивата и поделу на лексичко-семантичке групе могуће применити на грађи српског језика и тиме, на методолошко-терминолошком плану, допринети расветљавању истраживане појаве. Ми додајемо да ће и опис творбе и морфологије супстантивата у српском језику моћи да се примењује у настави руског језика у српској говорној средини, али и у једнојезичкој анализи руског језика.

2.6. Планирана *композиција рада* подразумева својеврсну структуру коју, поред уодних и закључна разматрања, чине два дела, први (који се односи на први део наслова) би ће посвећен супстантивизацији као творбеном процесу, а други (који се односи на други део наслова) — именицама неименичких деклинација.

Први део дисертације биће посвећен следећим питањима (и имаће одговарајућа поглавља): 1. преглед описа супстантивизације у најважнијим граматикама (и монографијама из творбе речи) руског и српског језика; 2. однос супстантивата именичке промене према супстантиватима неименичких деклинација (придевске, заменичке, мешовите); 3. лексичка и контекстуална супстантивизација; 4. супстантивизација називних речи према супстантивизацији заменичких речи; 5. супстантивизација у оквиру властитих имена према супстантивизацији у оквиру апелатива; 6. синонимија супстантивата и придевско-именичких синтагми.

Други део имаће шест поглавља, и то. 1. творбена база супстантивата; 2. парадигматске особености лексичко-семантичких група супстантивата; 3. синтагматске особености лексичко-семантичких група супстантивата; 4. стилске карактеристике супстантивата; 5. поредбена анализа руских и српских супстантивата; 6. супстантивати као преводилачки и ортографски проблемћ.

3. О ментору којег кандидат предлаже. — Кандидат је предложио ментора (проф. др Радмило Маројевић). Предложени ментор је, између осталог, аутор средњошколске граматике (1), конфронтативне граматике (6, 7), двеју монографија из руске творбе речи (2, 3) и два зборника у којима творба речи у српском и старославенском језику заузима доминантно место (4, 5):

1. *Gramatika ruskog jezika* / Radmilo Marojević. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1983 (девето издање, 2013).

2. *Посесивне категорије у руском језику (у своме историјском развоју и данас)* / Радмило Маројевић. Београд: Филолошки факултет, 1983, с. 1–206 (Монографије, књ. LV).
3. *Посесивне изведенице у староруском језику: Антропонимски систем. Топонимија. „Слово о полку Игореве“* / Радмило Маројевић. Београд: Филолошки факултет, 1985, с. 1–158 (Монографије, књ. LIX).
4. *Српски језик данас*. [Зборник радова]. Београд: ЗИПС, 2000, с. 1–416. (Библиотека *Serbica*. Књига I):
5. *Старославенске студије* / Радмило Маројевић. [Зборник радова]. Београд: Филолошки факултет – Крагујевац: ИДП „Нова светлост“ (Библиотека Лицеј, књ. V), 2000, с. 1–159 (*Palaeoslavica serbica*, књ. I).
6. *Русская грамматика: Сопоставительная грамматика русского и сербского языков с историческими комментариями*. В двух томах. Том I. Типология. Фонология. Морфология имени / Радмило Мароевич. Москва – Белград: Филологический факультет Белградского университета, 2001, с. 1–185 (Монографии, кн. 90).
7. *Русская грамматика: Сопоставительная грамматика русского и сербского языков с историческими комментариями*. В двух томах. Том II. Морфология глагола. Синтаксис. Теория перевода / Радмило Мароевич. Москва – Белград: Филологический факультет Белградского университета, 2001, с. 1–205 (Монографии, кн. 91).

4. На основу свега наведеног Комисија предлаже Већу да кандидату ЈЕЛЕНИ ЛЕПОЈЕВИЋ одобри тему докторске дисертације под насловом *Супстантивизација као творбени процес и именице неименичких дефлекција у руском и српском језику* и да за научног руководиоца именује дра Радмила Маројевића, редовног професора.

С поштовањем,

КОМИСИЈА

Др Радмило Маројевић, редовни професор
Филолошког факултета у Београду, с. р.

Др Божо Ћорић, редовни професор Фило-
лошког факултета у Београду, с. р.

Др Ана Пејановић, доцент Филозофског
факултета у Никшићу, с. р.